

Ingyen vizum a budapesti nyomdaipari kongresszus résztvevőinek

BUDAPEST. — Az augusztus 24–26. napjain tartandó budapesti nemzetközi nyomdaipari kongresszus előkészítő bizottsága azzal a kéréssel fordult a magyar külügyminisztériumhoz, hogy tegye lehetővé, hogy a Magyarországgal vizumkölcsönösségben álló külföldi államokból érkező kongresszusi vendégek díjtalan vizum igénybevételével jöhessenek a kongresszusra. A magyar külügyminisztérium készséggel eleget tett a kérésnek és közölte a kongresszust rendező Magyarországi Grafikai Főnökegyesülettel, hogy a kongresszusra érkezőknek ingyen vizumot biztosít.

A vatikáni könyvtár — a kutatók kincsesháza

A vatikáni könyvtár tudvalevőleg V. Márton pápa alapítása, aki azt 1417-ben röviddel a konstanzi zsinat után létesítette. Azóta a pápák állandóan gyarapították úgy, hogy ma több mint 55 ezer kéziratot, vagy félmillió nyomtatványt, köztük vagy 7000 ősnymtatványt tartalmaz; forrásmunkákban és értékes kéziratokban való gazdagsága felbecsülhetetlen. A vatikáni levéltárral együtt a tudományos kutatás legfontosabb műhelyei közé tartozik. Ranke itt dolgozott és gyűjtötte anyagát a pápák történetéhez; Mommsen, az ősi Róma történetírója ezt tanulmányozta és legutóbb Pastor e két gyűjtemény anyagából állította össze A pápák története című nagy munkáját. A Nyugat egyházi s politikai történetének egész sereg alapvető műve a vatikáni könyvtár kincsei nélkül nem létesülhetett volna. A vatikáni könyvtár korántsem „könyvmuzeum”; építkezési javítások, a belső kezelésnél alkalmazott újítások és mindenre kiterjedő újjáalakítások a vatikáni könyvtár berendezését a modern könyvtárrendszer magaslatán tartják. A tökéletes és egyöntetű katalógus megteremtése óriási munkafeladatot alkot. A katalógusok száma az utolsó négy pápa alatt 18-cal növekedett, jelenleg további 14 kötet van munkában anélkül, hogy velük az állomány gazdagsága kimerülne. Most készül továbbá a nagy cédulakatalógus, amely világos áttekintést fog nyújtani az ezernyi kéziratok fölött. A számos ősnymtatványokról Accurti könyvtáros most készíti a különjegyzéket. A heidelbergi híres Bibliotheca Palatináról, melyet Bajmika választófejedeleme 1623-ban XV. Gergely pápának hadizsákmányként adományozott, a katalógust már XIII. Leó pápasága alatt elkészítették. A könyvek új rendezésénél a külföldi, nevezetesen angolszász országokban bevált rendszert alkalmazzák s ezzel a világ egyéb nagy könyvtáraival való csere is megkönnyebbült. XI. Pius pápának személyes tapasztalatai az újításoknál sokat segítettek, melyeket nagyrészt a Carnegie-intézet hatalmas anyagi támogatása tett lehetővé. Az értékes kéziratoknak és kódexeknek fényképezés útján való sokszorosítása a nemrég elhalt Ehrle jezsuita bibior munkája volt. E módon a tudományos kutatás számára jobban hozzáférhetőbbé váltak: a mindenkori legregibb és felbecsülhetetlen értékű vatikáni bibliák, a római klasszikusok műveinek kéziratai, III. Ince pápa regestái, P. Ricci világtérképe stb. A fényképfelvételeket folytatják.

1910-ben történt halálos tragédia áldozatait találták meg Kárpátalján

BUDAPEST. — (Szerkesztőségünk telefonjelentése.) A prágai központi csendőrség nyomozóosztálya távirati uton értesítette a budapesti főkapitányságot, hogy Kárpátalján, a lengyel határtól két kilométernyire egy férfi és egy nő egymás mellett fekvő csontvázára akadtak. A csontvázak 1910 óta lehettek ezen a helyen. A halál okát már nem lehetett megállapítani. A csontvázakról a ruha teljesen lefoszlott, de a férfi cipője meglehetősen jó állapotban van. Mellettek egy vadászfegyvert és egy pénztárcát találtak. A pénztárcában levő iratok megsemmisültek, de a járcán aranybetűkkel a következő olvasható: „Kletovics György, Gyártó, Kolozsvár.” Most nem tudják, hogy a név a pénztárca készítőjét vagy pedig tulajdonosát jelenti-e. A budapesti rendőrség most megindította a nyomozást a férfi kilétének megállapítására. De ily hosszú idő után azt megállapítani, hogy vajon szerencsétlenség, szerelmi dráma vagy büntény történt-e, szinte lehetetlen.

József Nádor szemleutja Szlovenszkon 1806-ban

Palatinus József tanulmányuton járta be Gömört, Szepeszt, Árvát és Liptót — A százharminc év előtti vendégjárás történeti emlékei

BUDAPEST. — (Budapesti szerkesztőségünk től.) Szlovenszko XVIII. és XIX. századbeli emlékeit kutatva, ceruzaheggyel néhány érdekesebb adatot jegyezünk fel József nádornak, az ország népszerű „Palatinus Jókájának” 1806 derekán négy szlovenszko megyében tett tanulmányutjáról. Ennek a tanulmányutnak nyomát még részletesebb monográfiákban sem találjuk, pedig nem egyszerű szórakozás, főhercegi mulatozás volt ez, hanem szerves része annak a közéleti programnak, amelyet a nádor képviselt. Tudvalevő, hogy József nádor a felvilágosodás eszméinek jegyében lelkes képviselője volt annak az irányzatnak, hogy Magyarországon a nemesi kiváltságok háttérbeszorításával meg kell erősíteni a polgári osztályt és így az országot a nyugati civilizáció útjára kell vezetni. Ezt nem lehet másképpen megvalósítani, mint a kereskedelem és ipar fejlesztésével. Szöges ellentétben állott ez a törekvés a hivatalos bécsi politikával, amely az ausztriai és csehországi ipar fejlesztésére és dédelgetésére törekedett és Maria Terézia kora óta egész kereskedelmi és ipari politikájával Magyarországot megbénításra törekedett. József nádor azonban nem adta fel a harcot és sürri bécsi utasításai alkalmával állandóan a magyar ipar és kereskedelem fejlesztésére irányuló előterjesztésekkel ostromolta a császárt és királyt. 1806 őszén, amikor Ausztria — Ferenc császárnak a római szent birodalom császári méltóságáról való leköszönése után — újból válságos helyzetbe jutott és a birodalom, meg a Habsburg-ház jövődjéje a helyes átszervezésen fordult meg, József nádor elérkezettnek látta az időt, hogy álláspontját újból előterjessze és ezért, mielőtt Bécsbe utazott volna, augusztus derekán tanulmányutra indult. Ezen a három hétig tartó tanulmányuton Szlovenszkonak azokat a részeit kereste fel, amelyek elsősorban jöttek tekintetbe nyersanyagkészletük bősége következtében az iparfejlesztésre.

József nádor már kezdődő ipar jeleit találta Szlovenszkon.

Hiányzik még történelmi irodalmunkban egy olyan munka, amely ennek a kezdődő szlovenszko iparosodásnak összes adatait feltárná, de azokból az adatokból, amelyeket már eddig is sikerült összegyűjtenem, kiderül, hogy az iparosodás szelleme Szlovenszko városaiiban és ipar teremtésére alkalmas vidékeiben már fejlődőben van és itt-ott virágzó iparvállalatok fejlődnek. Milyen fejlett üzleti érzékre vall például a pozsonyi Anchelly János vállalkozása, aki 1805 végén felismeri, hogy Olaszországnak hadszíntérré változása miatt Magyarországot olajban hamarosan szükségét fog szenvedni és ezért

1805 decemberében felállítja virággyógyi olajgyárát, amely fél év alatt 155 métermáza olajat szállított ki. Gyárában olyan tiszta és jóféle olaj is készült, mint a provencai s még az étkeket is izletesen lehetett vele elkészíteni. Világítóolaja pedig a lámpákban tovább tart, mint háromnapi súlyú gertya. Vagy mennyire érdekes Gertinger Sámuel János perjesi patikáros vállalkozása, aki rájött arra, hogy cukor- vagy tehénréből is lehet cukrot készíteni és azt jóval jutányosabb áron lehet forgalomba hozni, mint a külföldről behozott nádmézet és ezért részvénytársaság alapítására hívja fel az érdeklődőket. Csak két kiragadott adat ez, de az adatok száza és ezrei igazolják, hogy a közfelfogás már megértett az iparosodás folyamatára.

A nádor kíséretével először Gömörbe ment és augusztus 14-én Sturman Márton királyi tanácsos vasöntő műhelyét látogatta meg. Ez a vasöntő műhely már 15 hónapja munkában volt és több mint

7000 mázsa vasat termelt.

A nádori látogatás tiszteletére a palatinus jelenlétében nyomban három vastáblát öntöttek ki a magas vendég látogatását megörökítő üdvözlő feliratokkal és míg a nádor a gyáros lakásán ebédelt, a táblákat már be is illesztették a falba. A masszai gyárból a nádor kocsin Alsóháromba ment és innen a társaság lóháton felment a Kakas-hegyre, ahonnan jó időben egész Pestig lehet látni. Miután a nádori látogatás hivatalosan megállapított program alapján ment végbe,

két nap és két éjjelen 600 munkás egyengette a Kakasra felvezető utat.

A kilátásban azonban a magas vendégek nem gyönyörködtek. Esőre fordult az idő, sietve le kellett lovagolni. Vágtatva érkezett a társaság Jolsvára, ahol a nádor az éjszakát töltötte.

Másnap, a Mária-ünnepen, augusztus 15-én délelőtt Bején volt a fényes társaság, ahol Szathmáry István első alispán kúriáján ebédelt. Innen Baradlára mentek, ahol az aggteleki cseppkőbarlang szépségeiben gyönyörködtek. Majd Pelsőre vitt az útjuk, ahol a nádor végigjárta Gömör megye székházának minden zegét-zugát, még a tömlőcöt sem

hagyta ki, ahol szóba állt a rabokkal és némelyiknek könnyítéseket ígért.

Gömörből Szepesbe vitt az út. Az első hely, amit a fényes társaság érintett, Szomolnok volt. Itt Drevenyák Ferenc főbányászelektor mutatta be a szomolnokvidéki bányaterületet és József nádor szorgalmasan jegyezte fel az adatokat. A főbányatanácsos, akit a következő évben bizonyára József nádor előterjesztésére — császári és királyi tanácsosi címmel tüntettek ki, kedves mulatságot is rendezett a magas vendégek tiszteletére, theatrumot állított fel és a bányatiszteket, meg a tanácsos leánykájának szereplésével a bányászéletre vonatkozó tárgyu színjátékot mutattak be.

Szomolnokról Hatkőra, gróf Csáky Emánuelnek — aki egy fél év múlva gróf Csáky Antalnak az örökébe lépett az örökös főispáni méltóságban — uradalmára és kastélyába vitt az útjuk. Hatkőc érdemes volt arra, hogy megpihenjenek ott.

Kazinczy néhány héttel később tett itt látogatást és elragadva írja le a csodálatos „ánglus-kertet”, amelynek messze földön nem lehet párját találni.

Ezt a kertet a nemes izlésű és nagyműveltségű gróf létesítette a kastélytól a templomig felvezető meredek domboldalon és festői háttérrel adtak a felette elszórt természetes szikladarabok. Szobrok, tavcskák, gyönyörű pázsitok, lugasok voltak díszei a kertnek, amely ilyenkor — augusztus derekán — ragyogó színekben pompázott.

Augusztus 19-én ért a nádor Lőcsére. Itt a város polgársága nagy ünnepélyességgel fogadta. Fehérruhás leányok virággal kezükben állottak sorfalat és ének-szóval üdvözölték a vendéget. A város küldöttségének élén a 72 éves Herman János prédikátor üdvözölte a nádort.

A katolikus gimnázium két latin és egy magyar üdvözlő verset nyújtott át feliratban neki.

Ez is bizonyosságot annak, hogy Lőcsén az ugynevezett magyarizáció előtt már divatos volt a magyar szó.

Lőcsén Késmárkra augusztus 20-án ért a nádor. A város polgársága ünnepelő ruhában vonult elébe a város határáig. A harangok zúgása, mozsarak durrogása s a népek állandó üdvözlő kiáltása között vonult be a vendégsereg a felső kapun. A katonazene vidám muzikaszóval fogadta. A főherceget Goldsager nevű polgár házában szállásolták el. Kis pihenő után rögtön a küldöttségek fogadása következett. Elsőnek a városi tanács küldöttsége, aztán a nemes urak, harmadikos — és sóadó-tisztek küldöttsége „udvarolták meg”. Utánuk az evangélikus papok és professorok jöttek sorra és Árva főpredikátor mondotta az üdvözlő beszédet.

A palatinus behatóan kérdezősködött az evangélikusok számáról és a tanulóifjúságról, amely ebben az iskolában 400 főre ruggott.

Generisch Keresztély másodpredikátor átnyújtotta a nádornak „Merkwürdigkeiten der Stadt Keszmark” című művét. Az evangélikusok küldöttsége után a polgárság vezetői tisztelegtek.

A nádor ezután a várost tekintette meg. Első útja a katolikus székesegyházba vezetett, ahol rövid imádságot mondott. Aztán a Thököly-várba ment, majd a sóházat, a volt pálos-kistemplomot nézte meg, majd az evangélikusok híres fatemploma és iskolája került sorra. A templomra vonatkozólag megjegyezte, hogy igen nagyhangú predikátor kell hozzá. Ugy is volt. A következő évben, amikor Késmárk evangélikus egyházközsége lelkeszt váiasztott és a bécsi másodpredikátort, Glatz Jakabot hívta meg, ez azzal utasította vissza a megistizelő meghívást, hogy a késmárki fatemplom igen nagymellű predikátort kíván meg és ő ezért nem vállalkozhatik erre a hivatásra.

Az iskolában Mihályik professzor üdvözölte és két verset nyújtott át neki, az egyik a tanároknak, a másik a diákok üdvözlője volt. A nádor megtudakolta a professzorok számát és fizetését, nemkülönben az iskola töképezését, amely akkor 16.000 forintot tett ki. Megvizsgálta a könyvtárat és a matematikai meg fizikai szertárt, amelyről megállapította, hogy bizony még hiányos. Estére kivilágították a városházát, a liceum épületét és a tornyokat is és fényes bált rendeztek, ezen azonban a nádor, aki a nagy program után meglehetősen fáradt volt, már nem jelent meg, holott Lőcsén és Hatkőcon résztvevő a tiszteletére rendezett táncestélyen.

Másnap a nádor továbbment Késmárkba, gróf Szápáry János főudvarmester azonban betegsége miatt néhány napra visszamaradt. A nádor Szepesbélán, Podolinban és Ujlublóban tartott hosszabb megállót. A régi vár minden szobáját alaposan megnézte. — Lublórol a veres barátok klastromához ment és augusztus 22-én leszállt a haligóci híres barlangba, ahol négy órát töltött. Az estét Javorinában, báró Palotsai kastélyában töltötte. Augusztus 23-án felment a Tátrába

a Halastó és a Tengerszem megtekintésére. Nem volt kedvező az idő most sem, de a nagy eső nem riasztotta vissza. Átázva jött vissza a társaság. Augusztus 24-én Landokban, a Palotsai bárók jószágán ebédelt, ahonnan hat óra tájban Késmárkon át Lomnicra ment és itt a nagy nemzetgazdának, Berzeviczy Gergelynek kúriáján szállott meg, ahol a vendég kényelméről a nagyasasszony, Berzeviczy Gergely 71 éves édesanyja, született Horváth-Sztancsik Borbála gondoskodott. (A következő évben halt meg.) Augusztus 25-én szép tiszta időben reggel 9 órakor felment a Tátra bércei közé Nagyszalók felől, ahol fölöstökömmel Csáky grófnő vendéglátta meg.

Lóháton haladt fel a vizesésig, onnan gyalog a palotai forrásig.

Közben nagy kedvvel botanizált és minden fünek megmondotta a nevét. Savanyúvízen volt az ebéd, este újból Lomnicra volt a társaság.

A szepesi utnak emléke sokáig élt a lakosság körében. Sok kedves történet keringett, amelyek mutatják a nádor példátlan népszerűségét. Hunfalva helységben a zsidóság baldachin alatt fogadta a vendéget, Magurában két öreg szlovák földmives két zabkenyeret nyújtott át neki és felköszöntőjükben azt mondták, hogy ez a sovány táplálék nyújtotta meg az ő életüket. A nádor gazdagon megajándékozta őket. A menhardi uton az eső miatt olyan dagasztó volt a sár, hogy a nádor kocsija csaknem feldült. Egy öreg paraszt ugrott oda és így szólt:

— Palatinus uram, kérem, szálljon ki, bizony jobb lesz itt gyalogolni.

A nádor ezt a parasztot is megjutalmazta.

Szepesből Liptóba ment a nádor. Liptói utjáról csak annyit tudtam megállapítani, hogy augusztus 31-én Liptótelepén Dvornikovics Miklós viceországbíró vendége volt, aki fényes táncmulatságot rendezett a tiszteletére. Volt Liptóújváron is, ahol meglátogatta a híres-nevezetes hrádoki iskolát, amelynek egzamenit éppen akkor tartották.

Aki Szlovenszko művelődéstörténetét meg akarja írni, annak külön fejezetet kell szentelnie a hrádoki iskolának.

Igazgatója Wisner volt, a kamarai erdőhivatal főnöke. Négy rendes tanítója, egy katechétája és hat rendkívüli tanítója volt. Tanították mindazokat a tárgyakat, amikkel akkoriban a normális és grammatikai iskolák foglalkoztak, de ezeken felül még sokkal többet. A katonai tudományokat és katonai gyakorlatot, a hegedűt és fuvalót, klavikordiumot és éneket, az aritmetikát, geometriát, természet utáni rajzot, modellek készítését, vízipépítést, erdészetet, mechanikát. Az iskolának pompás eredményei voltak. A leányok részére gazdaságtant és háztartástant adtak elő. 147 tanulója volt ennek a kitünő iskolának, amely messze földön ritkítottá párját.

A nádor tanulmányutja Árvában fejeződött be. A lucskai járás területén érte a megyét és szeptember elsején Árva várában szállott meg. Másodikán a námesztói kerületet járta meg és felment a Babja-Górára, ahonnan elcsodálkozva nézte a remek látványt, amely a meredek szelén eléje tárult. Krakköt egészen jól lehetett látni. A tetőn ebédelt. Az erdőőrök különös táncukat mutatták be és a leányok is énekükkel, meg táncukkal kedveskedtek. Az éjszakát a lengyel határon fekvő Podnikon töltötte. Másnap Jablunkán, Trsztenán, Nyizsán és Dluhán át jött végig azon a kereskedelmi uton, amelyet Árva megye „Galicorszag” szelétől vezetett át a trsztenai járáson Alsókubinig. Árva várában ebédelt meg és ebéd után folytatta útját a vadregényes völgyben. Különösen megcsodálta Árva után a Knarta fahidját, amelynek akkoriban nem volt párja egész Európában. Ez az Árva út a Knarta és Mokra sziklaja között épült hid 150 ölnyi hosszú volt, sem karóka, sem köoszlopokra nem épült, hanem csupán a fagerendáznak mesterséges összeállítása tartotta. Olyan volt — írja az egykoru utazó —, mintha csak szivárvány volna. A hidnak fedele volt és „olyan járás esett rajta, mint a szobában”.

Alsókubin határában nemesifjakból álló lovasbandérium várta. Kubinban is végigjárta a megyeházát, a tömlőcöt itt is megnézte, érdeklődött az árvaügy iránt, majd a lótenyésztés kérdéseiről szerzett felvilágosítást. A megyeházán szállott meg.

Százharminc esztendője ennek az utnak, amelynek emléke is elenyészett. Amikor felelevenítettük, tettük ezt azzal a szándékkal, hogy bizonyítsuk:

jóval Széchenyi István közéleti pályájának megkezdése előtt komoly kísérletek történtek az akkori Magyarország gazdasági életének fejlesztésére.

A szlovenszko iparosodás kezdetét pedig visszanyulnak a 18. és 19. század fordulójára.

A SZMKE s a PRMKE célja:

művelt magyar ember Szlovenszko és Ruszinszko minden városában, falujában. A tiszta magyar kultúra vára minden kulturház, építője minden kulturmunkás. Ön még nem tagja a kulturegyesületnek?